

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.6.36>

ПОДМИОТЫ КОНТРОЛИ СПОЛІЧНЕЇ НАД ДІЯЛІВНІСЬЮ ВЫСПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ОРГАНІВ АНТИКОРУПЦІЙНИХ. ІХ СТАТУС ПРАВНИЙ

Sergey Saranov

aspirant Katedry Administracji Publicznej i Administracji

Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych

ORCID ID: 0000-0002-7174-0260

e-mail: Serhii_Saranov@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono badaniu stanu prawnego podmiotów kontroli społecznej nad działalnością wyspecjalizowanych organów antykorupcyjnych. Ustalono, że dziś na Ukrainie najbardziej skuteczną i efektywną spośród wszystkich metod kontroli jest kontrola publiczna. Ustalono, że podmioty kontroli publicznej mają wiele cech: po pierwsze, jej podmiotami jest duża liczba uczestników, którzy przeprowadzają ten rodzaj kontroli w określonym obszarze działania organów państwowych; po drugie, każdy kierunek działania organów państwowych jest przedmiotem kontroli jednocześnie kilku podmiotów tej kontroli, nie wliczając udziału każdego zainteresowanego tym obywatela. Zdefiniowano definicję „podmioty kontroli publicznej” – podmioty stosunków prawnych i instytucje społeczeństwa obywatelskiego, które wykonują legalne formy kontroli działalności organów władzy publicznej i ich urzędników i pracowników, z zastosowaniem w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania przez tych ostatnich wymogów aktów prawa antykorupcyjnego.

Słowa kluczowe: kontrola społeczna, podmiot, obiekt, rada społeczna, stowarzyszenia społeczne, organizacje społeczne.

SUBJECTS OF PUBLIC CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF SPECIALIZED ANTI-CORRUPTION BODIES AND THEIR LEGAL STATUS

Sergey Saranov

Postgraduate Student of the Department of Public Administration

National Academy of Internal Affairs

ORCID ID: 0000-0002-7174-0260

e-mail: Serhii_Saranov@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the study of the legal status of subjects of public control over the activities of specialized anti-corruption bodies. It is noted that today in Ukraine the most effective and efficient of all methods of control is public control. It is established that the subjects of public control have a number of features: first, its subjects are a large number of participants who exercise this type of control in a particular area of government; secondly, each activity of state bodies is subject to control by several subjects of this control at the same time, not including the participation of each citizen interested in it. The definition of “subjects of public control” – participants in legal relations and civil society institutions that exercise legal forms of control over the activities of public authorities and their officials and employees with the application in case of non-compliance or improper compliance with anti-corruption legislation.

Key words: public control, subject, object, public council, public associations, public organizations.

СУБ’ЄКТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛІВНІСЬЮ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ТА ЇХ ПРАВОВИЙ СТАТУС

Сергій Саранов

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування

Національної академії внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-7174-0260

e-mail: Serhii_Saranov@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена дослідженню правового статусу суб’єктів громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів. Зафіксовано, що нині в Україні найбільш результативним та дієвим серед усіх способів контролю виступає громадський контроль. Встановлено, що суб’єктам громадського контролю притаманна низка особливостей: по-перше, його суб’єктами виступає велика кількість учасників, які здійснюють такий вид контролю у певному напрямі діяльності державних органів; по-друге, кожен напрям діяльності державних органів є об’єктом контролю одночасно декількох суб’єктів цього контролю, не включаючи участі кожного зацікавленого в цьому громадянина. Визначено дефініцію «суб’єкти громадського контролю» – це учасники правовідносин та інститути громадянського суспільства, які здійснюють законні форми контролю за діяльністю органів державної влади та їх посадових осіб і службовців із вживанням заходів у разі невиконання або неналежного виконання останніми вимог актів антикорупційного законодавства.

Ключові слова: громадський контроль, суб’єкт, об’єкт, громадська рада, громадські об’єднання, громадські організації.

Постановка проблеми. Нині неможливе створення незалежної демократичної держави без впровадження дієвого та ефективного контролю щодо діяльності органів державної влади. Найбільш результативним та дієвим серед усіх способів контролю виступає громадський контроль. Саме він покликаний забезпечувати ефективний взаємозв'язок між державними органами та громадянським суспільством шляхом контролювання дотримання конституційних прав та забезпечення соціальної справедливості між цими інститутами.

Особливо актуальним є впровадження контролю зі сторони громадянського суспільства за діяльністю державних органів у сфері дотримання останніми законності, неприпустимості виникнення випадків перевищення своїх повноважень та проявів корупції. Особливої гостроти останніми роками в Україні набуває питання рівня корупції серед державних службовців, що невпинно зростає й визначає лідером Україну на міжнародній арені. Так, за показниками Corruption Perceptions Index («Індексу сприйняття корупції») за 2020 рік, що оприлюднює міжнародна неприбуткова антикорупційна організація Transparency International, Україна посіла 117-е місце в рейтингу серед 180 країн за рівнем корумпованості державної влади, де індексом оцінки є показники від 0 (дуже високий рівень корупції) до 100 (вкрай низький рівень корупції) (Україна дещо піднялася в рейтингу «Індекс сприйняття корупції», 2021).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням особливості здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади займалися науковці: О. Андрійко, С. Алфьоров, В. Гаращук, С. Денисюк, В. Копейчиков, В. Кравчук, Л. Наливайко, Н. Оніщенко, О. Савченко, О. Селіванова, А. Селіванов, О. Скакун, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та інші. Але, незважаючи на вагомість наукових доробок, більшість їх фрагментарно розкриває специфіку громадського контролю, залишаючи поза увагою контроль у сфері діяльності спеціалізованих антикорупційних органів.

Мета статті – на основі аналізу вітчизняного законодавства та наукових праць з проблематики дослідження розкрити правову суб'єктність громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів з наданням їх правової характеристики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна, вибираючи євроінтеграційний шлях щодо введення міжнародних стандартів у діяльності всіх гілок влади, запровадження дієвих заходів у подоланні корупції серед державних діячів, сприяє розвитку та зміцненню контролю зі сторони громадян, надаючи додаткові важелі впливу на діяльність антикорупційних органів, роблячи їхню роботу прозорою та доступною громадськості.

Саме тому постає питання визначення кола суб'єктного складу громадського контролю. Якщо звернутися до теоретико-правового визначення поняття «суб'єкт» у юридичній науці, то П. Алексеев та О. Панин під ним пропонують розуміти джерело цілеспрямованої активності, носій предметно-практичної діяльності, оцінки і пізнання. Суб'єктом може бути індивід, соціальна група, суспільство загалом (Алексеев, Панин, 2003: 187; Мацелик, 2013: 11). Своєю чергою науковці виділяють об'єктом те, що протистоїть суб'єкту, на що спрямована предметно-практична, оцінююча та пізнавальна діяльність суб'єкта (Алексеев, Панин, 2003: 187; Беляневич, Вінник, Щербина, 2012: 11).

Із вказаного вище витікає висновок, що суб'єктам громадського контролю притаманна низка особливостей: по-перше, його суб'єктами виступає велика кількість учасників, які здійснюють такий вид контролю у певному напрямі діяльності державних органів; по-друге, кожен напрям діяльності державних органів є об'єктом контролю одночасно декількох суб'єктів цього контролю, не включаючи участі кожного зацікавленого в цьому громадянина.

Як зазначає В. Кравчук, з точкою зору якого ми погоджуємося, натеper не встановлено вичерпного переліку суб'єктів громадського контролю (Кравчук, 2016: 11). Так, одні науковці до вказаних суб'єктів відносять політичні партії, громадські організації та профспілки, громадські ради й комітети, що діють при державних органах, включаючи і самих громадян, інші – всіх людей, які проявляють громадську активність.

Відповідно, В. Старчикова відносить до суб'єктів громадського контролю громадян як учасників правовідносин, що дають змогу здійснювати різні правомірні дії; різні громадські об'єднання: політичні партії, профспілки, асоціації, правозахисні організації, громадські комітети і громадські ради при органах державної влади (Старчикова, 2014: 11; Кравчук, 2016). Л. Рогатіна до суб'єктів громадського контролю пропонує зарахувати інституційні структури громадського суспільства, а також окремих людей, які проявляють громадську свідомість й активність (Рогатіна, 2011: 7; Кравчук, 2016: 11).

На думку С. Косінова, коло суб'єктів громадського контролю не повинно обмежуватися виключно громадськими організаціями. Право громадського контролю належить будь-якому громадянину, незалежно від того чи перебуває він у тій чи іншій громадській організації чи ні (Зубарев, 2007; Касінов, 2015: 12). Суб'єктами громадського контролю можуть виступати всі учасники суспільних відносин, не наділені державно-владними повноваженнями. Адже заходи контролю тим ефективніші, чим ширше в його здійсненні бере участь усе суспільство, його громадські інститути, всі громадяни (Кривець, 2010: 219; Касінов, 2015: 12).

Виходячи з проаналізованих думок науковців, до суб'єктів громадського контролю належить велике коло учасників, перелік яких потребує закріплення на законодавчому рівні та визначення їх правового статусу. Наразі не існує безпосереднього законодавчого акта, який би визначав юридичну природу громадського контролю. До Верховної Ради України надсилалася низка проектів відповідного закону. У період з 2011 і дотепер до Верховної Ради України надійшло та зареєстровано такі законопроекти про громадський контроль: № 4697 від 14.04.2014 (ініціатор С. Тігіпко) (Проект Закону про громадський контроль, 2014); № 2737-1

від 13.05.2015 (ініціатори Н. Королевська, Ю. Солод) (Проект Закону про громадський контроль, 2015); про громадянський контроль за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб № 9013 від 07.08.2018 (ініціатор С. Каплін) (Проект Закону про громадянський контроль, 2018). Жоден із вказаних проектів так і не прийнятий на тепер.

На нашу думку, найбільш вдалим є проект закону, розроблений С. Капліним, але, на відміну від попередніх, він не дає чіткого визначення суб'єктів громадського контролю, але розкриває сторону здійснення відповідного контролю безпосередньо за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб. Так, проект № 2737-1 від 13.05.2015 до суб'єктів відносить зареєстровані в установленому законом порядку громадські об'єднання, до мети діяльності яких статутом віднесено здійснення громадського контролю (Проект Закону про громадський контроль, 2015). Проект № 4697 від 14.04.2014 взагалі визначив, що суб'єкт громадського контролю – особа, яка відповідно до вимог цього Закону має право здійснювати громадський контроль (Проект Закону про громадський контроль, 2014). Це, на нашу думку, є доволі поверхневим та виключає більшу частину учасників, які мають право здійснювати цей контроль: громадські об'єднання, які не мають статусу юридичної особи, добровільні об'єднання громадян, антикорупційні рухи тощо.

Виходячи з проведеного теоретико-правового аналізу кола суб'єктів, що можуть здійснювати громадський контроль, пропонуємо розуміти під поняттям «суб'єкти громадського контролю» учасників право-відносин та інститути громадянського суспільства, які здійснюють законні форми контролю за діяльністю органів державної влади та їх посадових осіб і службовців із вживанням заходів громадянського впливу у разі невиконання або неналежного виконання останніми вимог актів антикорупційного законодавства.

Продовжуючи тему дослідження, виділимо об'єкт громадського контролю. Як уже зазначали вище, об'єктом виступає те, на що спрямована оцінююча, визначальна діяльність суб'єкта громадського контролю. У рамках нашого дослідження об'єктом громадського контролю виступає діяльність антикорупційних інституцій, дотримання останніми норм верховенства права, прозорості та відкритості у своїй практиці.

Своєю чергою предметом громадського контролю виступатимуть правотворчі нормативні акти у сфері запобігання та протидії корупції, управлінські рішення суб'єктів антикорупційних органів у процесі реалізації їхньої діяльності із попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень (накази, звіти, проекти нормативних актів, рішення, рекомендації тощо).

На підставі аналізу чинного законодавства виділимо коло суб'єктів громадського контролю у сфері спеціалізованих антикорупційних інституцій, надавши їм правову характеристику.

Основне місце серед суб'єктів громадського контролю при спеціалізованих антикорупційних органах виділяється громадським радам. Основне завдання громадських рад – представляти інтереси громадян, слідкувати за дотриманням законодавства органами, при яких створені та діють ці ради, висвітлювати діяльність останніх під час реалізації державної політики.

Відповідно до законодавства громадські ради діють при Національному антикорупційному бюро України (ст. 31 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014), Державному бюро розслідувань (ст. 28 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015), Національному агентстві з питань запобігання корупції (ст. 14 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014), Вищому антикорупційному суді (ст. 9 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07.06.2018). Щодо громадського контролю за діяльністю Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Офісу Генерального прокурора, яка створена у 2015 році, слід зазначити, що до 2017 року при Генеральній прокуратурі діяла Консультативна рада (Про затвердження Положення про Консультативну раду при Генеральній прокуратурі України, 2014), на аналізі якої ми зупинимося пізніше.

Залежно від організаційно-правового статусу органу та специфіки його діяльності, при яких організовані громадські ради, повноваження та функції останніх можуть вирізнятися.

Виходячи з правового аналізу діяльності вказаних вище громадських рад при спеціалізованих антикорупційних органах, слід зауважити, що вони мають багато спільних правових аспектів у регламентації своєї роботи. Існування громадських рад закріплене основними спеціалізованими законами та детально регламентовано відповідними положеннями, затвердженими спеціалізованими центральними органами у сфері боротьби з корупцією.

Відповідно, для забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю НАБУ утворюється Рада громадського контролю, діяльність якої регулюється належним Положенням. Указом Президента України від 15 травня 2015 року № 272/2015 затверджено Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, основними завданнями якої є: здійснення цивільного контролю за діяльністю НАБУ; сприяння взаємодії НАБУ з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства у сфері протидії корупції (Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, 2015). Як ми вже зазначали, аналогічна правова теза присутня у таких правових актах, як: Закон України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015, Положення про Раду громадського контролю при Державному бюро розслідувань, що затверджене Указом Президента України від 05.02.2020 № 42/2020; Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, Положення про Громадську раду при Національному агентстві з питань запобігання корупції, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2019 р. № 952. Хочемо звернути увагу на громадську раду міжнародних експертів, що передбачена Законом України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07.06.2018, який

є судовою гілкою влади, але відповідно до покладених на нього завдань здійснення правосуддя згідно з визначеними законом засадами та процедурами судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними кримінальних правопорушень та судового контролю за досудовим розслідуванням цих кримінальних правопорушень, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, а також вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави у випадках, передбачених законом, у порядку цивільного судочинства (Про Вищий антикорупційний суд, 2018). У зв'язку з цим ми будемо використовувати правову форму громадських рад для повного та всебічного аналізу правового статусу останніх, утворених при спеціалізованих антикорупційних органах.

Відповідно до вказаних актів на кожен раду громадського контролю при спеціалізованих антикорупційних інститутах покладено доволі специфічні обов'язки. Так, п. 5 Положення на Раду громадського контролю при НАБУ покладені доволі характерні обов'язки, згідно з якими НАБУ є підзвітним Раді, оскільки остання заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань НАБУ, розглядає його звіти та надає відповідний висновок, вибирає з членів Ради двох представників, які входять до складу Дисциплінарної комісії НАБУ (Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, 2015). Така ж правова позиція прослідковується у радах при ДБР, НАЗК.

Заслуговує на увагу таке повноваження Ради громадського контролю при НАБУ, як висловлення в установленому порядку своєї позиції щодо фактів порушень законів, прав і свобод людини і громадянина працівниками НАБУ (Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, 2015). Стосовно ДБР громадська рада працює над удосконаленням форм та методів взаємодії ДБР з громадськістю (Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, 2015); НАЗК – громадська рада аналізує ситуацію із забезпеченням незалежності Національного агентства (Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції, 2019).

На нашу думку, ці повноваження значно розширюють межі громадського контролю щодо діяльності спеціалізованих антикорупційних інституцій з можливістю залучення додаткових суб'єктів: представників громадських об'єднань, засобів масової інформації, громадян України тощо.

Наступним позитивним моментом, передбаченим законодавством України, є участь у роботі Дисциплінарних комісій НАБУ, ДБР, НАЗК шляхом обирання своїх представників. Так, до НАБУ від громадської ради обирається два представники з їхніх членів; ДБР та НАЗК – трьох представників від кожної ради.

Прогресивність цих повноважень зумовлюється можливістю суб'єктів громадського контролю не тільки спостерігати, обговорювати та висловлювати пропозиції щодо покращення діяльності працівників спеціалізованих антикорупційних органів, а й брати безпосередню участь у розгляді питань застосування дисциплінарних стягнень до відповідних працівників.

З викладеного вище можна зробити висновок, що Ради громадського контролю при антикорупційних органах є спеціалізованим суб'єктом громадського контролю, із закріпленими на законодавчому рівні своєрідними повноваженнями, з визначеним порядком формування та діяльності.

Чисельність членів рад громадського контролю при НАБУ, ДБР, а також НАЗК визначається по 15 осіб у кожену, що передбачено відповідними актами. Цими ж актами встановлюються вимоги та обмеження до членів рад.

Так, ч. 1 п. 3 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 та відповідного положення встановлено обмеження стосовно членів Ради громадського контролю при НАБУ. Відповідно, до складу Ради громадського контролю при Національному бюро не можуть входити: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) особи, які, незалежно від тривалості, були працівниками Національного бюро або інших правоохоронних органів упродовж попередніх двох років; 3) особи, близькі особи яких, незалежно від тривалості, були працівниками Національного бюро або інших правоохоронних органів упродовж попередніх двох років (Про Національне антикорупційне бюро України, 2014).

Такі ж вимоги до складу Ради громадського контролю передбачені Положенням про порядок формування Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, затвердженого Указом Президента України від 15 травня 2015 року № 272/2015.

Щодо Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань, то ч. 1 ст. 28 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 встановлює ідентичні обмеження до членів ради. Та ж сама ситуація прослідковується стосовно Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції. Додаткове розширення переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, встановлюється п. 3 Порядку проведення конкурсу з формування складу Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2019 р. № 952 «Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції», а саме: до складу Ради згідно із Законом України «Про запобігання корупції» не можуть входити: 1) особи, зазначені у п. 1, підп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 зазначеного Закону (Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції, 2019). Така норма розширює перелік осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, додаючи всіх суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

На нашу думку, такий перелік вимог є невичерпним. Нам вбачається, що не можна залучати до здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства органами державної влади осіб, які мали

судимість або притягувалися до відповідальності за корупцію або корупційні правопорушення. Наявність такого негативного досвіду буде сприяти виникненню ймовірних чинників корупційних ризиків, що негативно впливатиме на ефективну діяльність Ради громадського контролю.

Слід звернути увагу, що до членів Громадської ради міжнародних експертів, які призначаються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, висувається вказана вище вимога, а саме: відповідно до п. 3 ч. 4 ст. 7 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07.06.2018 не може бути призначена особа, відомості про яку внесені до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Про Вищий антикорупційний суд, 2018).

Виходячи з обґрунтованої думки, пропонуємо додати до обмежувальних вимог, що висуваються до осіб, які бажають стати членами Ради громадського контролю при НАБУ, ДБР, НАЗК, доповнивши:

- ч. 1 п. 3 ст. 31 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»;
- ч. 1 п. 4 ст. 28 Закону України «Про Державне бюро розслідувань»;
- ч. 4 п. 5 ст. 14 Закону України «Про запобігання корупції»

пунктами, викласти їх у такій редакції:

4) особи, які мали судимість, у тому числі за корупційні правопорушення.

Таку вимогу слід додати до відповідних пунктів: Положення про порядок формування Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, затвердженого Указом Президента України від 15 травня 2015 року № 272/2015; Положення про Раду громадського контролю при Державному бюро розслідувань, затвердженого Указом Президента України від 05.02.2020 № 42/2020 «Питання Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань»; Порядку проведення конкурсу з формування складу Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2019 р. № 952 «Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції».

Отже, як бачимо, громадські ради, які діють при спеціалізованих антикорупційних органах, хоч і мають статус консультативно-дорадчого органу, але слід зауважити, що вони здійснюють контроль шляхом заслуховування інформації про діяльність, виконання планів і завдань цих органів, розгляду їх звітів та надання висновків щодо цього, участі у розгляді питань застосування дисциплінарних стягнень до відповідних працівників.

Заслугує особливої уваги реалізація громадського контролю за діяльністю Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Офісу Генерального прокурора. Як ми вже зазначали вище, САП було створено у 2015 році. Є колегіальним органом, що діє при Генеральній прокуратурі, яка на засадах верховенства права, невтручання у діяльність органів прокуратури здійснює свою роботу щодо нагляду за додержанням законів або щодо встановлення обставин діянь, які містять ознаки правопорушень, вільного волевиявлення та рівноправності її членів, гласності та відкритості у роботі цього органу (Про затвердження Положення про Консультативну раду при Генеральній прокуратурі України, 2014). Виходячи з аналізу наказу, що регламентував діяльність Консультативної ради, слід відзначити, що вона не була наділена важелями контролю та мала вузьке коло повноважень, які зводилися до висловлення пропозиції щодо діяльності органів прокуратури, за погодженням з головою колегії Генеральної прокуратури України могла брати участь у її засіданнях та заходах (Про затвердження Положення про Консультативну раду при Генеральній прокуратурі України, 2014). Як було зазначено, така рада припинила свою діяльність у 2017 році. Але водночас при обласних прокуратурах продовжує діяти консультативна рада. Відповідна діяльність висвітлена на офіційному вебсайті Кіровоградської обласної прокуратури, де оприлюднено рішення Консультативної ради при прокуратурі Кіровоградської області від 19 лютого 2020 року, відповідно до якого прийнято резолютивну частину щодо обрання голови та секретаря вказаної ради (Рішення Консультативної ради при прокуратурі Кіровоградської області, 2020).

Нині робота з громадськістю покладена на заступника Генерального прокурора – керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який відповідно до п. 6.1. Розділу «Повноваження працівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» представляє САП у відносинах із підприємствами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями; здійснює особистий прийом громадян, організовує розгляд звернень громадян, службових та інших осіб, запитів і звернень народних депутатів України, перевірку повідомлень у засобах масової інформації з питань, що належать до компетенції Спеціалізованої антикорупційної прокуратури тощо (Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора, 2020).

Стосовно громадського контролю за діяльністю САП, то натепер залишається звернення громадян, які бажають дізнатися про діяльність САП та Генеральної прокуратури. Участь у здійсненні громадського контролю покладається не тільки на зацікавлених у цьому громадян України, а таких, що залучені до кадрових комісій. Так, відповідно до наказу Генерального прокурора України від 08.04.2021 № 88 «Про внесення змін до наказу Генерального прокурора від 12.03.2021 № 64 «Про затвердження антикорупційної програми Офісу Генерального прокурора на 2021–2022 роки» розділом II вказаної програми передбачено включення до складу кадрових комісій Офісу Генерального прокурора та Комісії з добору керівного складу органів прокуратури, окрім прокурорів, науковців, адвокатів, інших фахівців у галузі права та представників міжнародних організацій, що забезпечує високий рівень ефективності, об'єктивності та неупередженості їх роботи (Про внесення змін до наказу Генерального прокурора, 2021).

Також представників громадськості та науковців у разі потреби може бути залучено до складу Комісії з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури, що передбачено наказом Офісу Генерального прокурора від 20.02.2020 № 103 «Про Комісію з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури» (Про Комісію з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури, 2020).

Громадський контроль через зацікавлених громадян України, як суб'єктів цього контролю, здійснюється також і за НАБУ, ДБР, НАЗК. Їхнє право на звернення ґрунтується насамперед на нормах Закону України «Про звернення громадян», яким визначено, що як громадянам України, так і об'єднанням громадян надано право Конституцією України та вказаним законом надавати пропозиції про поліпшення діяльності органів державної влади, викривати недоліки в їхній роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення (Про звернення громадян, 1996).

Стаття 10 Закону України «Про національну безпеку України» визначає, що громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю через громадські об'єднання, членами яких вони є, через депутатів місцевих рад, особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до державних органів (Про національну безпеку України, 2018).

Із вказаного вище випливає, що звернення до органів державної влади, у тому числі антикорупційних, надання пропозицій щодо поліпшення їхньої діяльності на основі аналізу, можуть здійснювати виключно громадяни України, в чому вбачається обмеження суб'єктного складу у здійсненні громадського контролю. Конституція України визначає, що іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами (Конституція України, 1996). Більш того, чинне законодавство не забороняє звертатися іноземцям до уповноважених органів у разі виявлення корупційного порушення державними органами з метою їх припинення та вжиття відповідних заходів. Тому, на наш погляд, таке обмеження потребує нагального перегляду з метою його зняття.

Громадські об'єднання, які виступають наступним суб'єктом громадського контролю за діяльністю антикорупційних органів, відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» та установчих документів можуть: отримувати в установленому порядку від державних органів інформацію з питань основної їх діяльності, винятком буде інформація, яка стосується державної таємниці; здійснювати дослідження з питань, які їх цікавлять, та публічно презентувати їх результати, створювати для цього громадські фонди, центри, колективи експертів тощо; проводити громадську експертизу проєктів законів, рішень, програм, представляти свої висновки і пропозиції для розгляду відповідним державним органам; брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань діяльності державних органів (Про національну безпеку України, 2018).

Громадські об'єднання можуть створювати як фізичні, так і юридичні особи з метою захисту своїх прав, свобод та відстоювання власних інтересів.

Якщо звернутися до правової основи громадських об'єднань, то Закон України «Про громадські об'єднання» визначає останні як добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів (Про громадські об'єднання, 2012). Громадські спілки, засновниками яких можуть виступати юридичні особи приватного права (ч. 4 ст. 10 Закону України «Про громадські об'єднання»), також можуть виступати суб'єктами досліджуваного виду контролю.

Слід зазначити, що нині як громадські організації, так і громадські спілки активно беруть участь у здійсненні антикорупційного контролю у сфері органів державної влади, у тому числі в діяльності спеціалізованих інститутів, спрямованих на реалізацію відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції.

Найбільш активними у сфері здійснення контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів можна виділити такі громадські організації та об'єднання.

У реєстрі громадських організацій зареєстровано понад 350 відповідних організацій (організаційно-правова форма яких визначена як юридична, так і неюридична особа), які здійснюють громадський контроль, у тому числі антикорупційний (Кравчук, 2016: 13). Виділимо найбільш активні у своїй діяльності громадські організації та спілки, які спрямовані на здійснення антикорупційного контролю уповноваженими на те органами.

Першим слід визначити Всеукраїнське об'єднання «Автомайдан», основними напрямками діяльності якого є боротьба з корупцією та реформування судової влади, органів прокуратури та МВС України (Громадська організація «Автомайдан», 2020). Один з проєктів організації – PROSUD, на вебсайті якого зібрано інформацію на 7562 суддів в Україні (декларації, відомості про професійну діяльність), а також представлено базу на понад 3 тис. працівників органів прокуратури з усієї України (Яблонський, Андріюченко, Бекешкіна, 2018: 72).

Найбільша коаліція провідних громадських організацій та експертів України – «Реанімаційний Пакет Реформ», що у своїй структурі має групу «Антикорупційна реформа», створену задля розробки, адвокації та імплементації відповідної реформи. Внаслідок роботи антикорупційної групи РПП у 2017 р. під час проведення адвокаційних і комунікаційних кампаній політико-економічним групам не вдалося послабити механізми системи публічних закупівель та електронного декларування, вплинути на діяльність НАБУ задля

досягнення своїх прагматичних інтересів (Яблонський, Андріученко, Бекешкіна, 2018: 72). Також слід виділити коаліцію «Декларація під контролем», до складу якої увійшло 5 громадських організацій та Проект Канцелярської сотні – «Декларація». Завданням коаліції є координація роботи з перевірки декларацій посадових та службових осіб і очищення влади від виявлених таким чином корупціонерів (Яблонський, Андріученко, Бекешкіна, 2018: 72).

Вказаний перелік можна продовжити антикорупційними організаціями, такими як: Transparency International Україна, яка першою розпочала боротьбу із проявами корупції в державних органах та відома своїми антикорупційними дослідженнями, зокрема Індексом сприйняття корупції; Центр протидії корупції, який активно бореться з проявами корупції та результатом його діяльності стали 150 порушених відповідних кримінальних справ, є одним із головних лобістів антикорупційного законодавства та створення антикорупційних органів – Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Агентства з повернення активів; Громадська організація «Антикорупційний штаб»; Громадська організація «Стоп корупції» тощо.

Серед громадських організацій, які здійснюють аналітичну роботу та виробляють антикорупційні політики, слід згадати Центр політико-правових реформ, який проводить громадську антикорупційну експертизу суспільно значущих законопроектів, і Центр політичних студій та аналітики «Ейдос», до структури якого входить відділ боротьби з корупцією (працює над упровадженням та дослідженням проблематики доступу до публічної інформації, використання публічних коштів, роботи місцевих рад, процесу прийняття рішень у них та доступу громадян до участі в цих процесах) (Яблонський, Андріученко, Бекешкіна, 2018: 72).

Розглянемо аспект щодо виділення політичної партії як наступного суб'єкта громадського контролю. Слід зазначити, що думка науковців стосовно позиції політичної партії як суб'єкта громадського контролю є дискусійною. Так, деякі науковці (Г. Палій, С. Кушнір тощо) відносять до суб'єктів громадського контролю політичні партії. Відповідно, А. Крупник, О. Бондарчук серед суб'єктів громадського контролю виділяють організовану та неорганізовану громадськість (Бондарчук, 2013). До організованої громадськості А. Крупник відносить громадські, профспілкові, творчі організації та інші громадські об'єднання. До цієї ж групи дослідник пропонує зараховувати й ті політичні партії, які на поточний момент не пройшли до парламенту. Інші вчені, як, наприклад, В. Кравчук, пропонують авторську класифікацію суб'єктів громадського контролю, яка за ознакою компетентності складається із загальних, спеціальних та фахових (кваліфікованих) суб'єктів (Кравчук, 2016; 4, Гаєва, 2018: 82).

Якщо звернутися до Закону України «Про політичні партії в Україні», то ст. 2 визначено, що політична партія – це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах (Про політичні партії в Україні, 2001). Якщо проаналізувати вказаний вище Закон, то партії створюються для задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів громадян. Більш того, ст. 12 вказаного Закону визначено права політичних партій, серед яких – брати участь в обговоренні та оприлюднювати і обґрунтовувати критичну оцінку дій і рішень органів влади, використовуючи для цього державні і недержавні засоби масової інформації в порядку, встановленому законом (Про політичні партії в Україні, 2001).

Ми солідарні з викладеною вище думкою А. Крупник, що суб'єктом громадського контролю, у тому числі за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів, можуть виступати політичні партії, які перебувають в опозиції або які не представлені в органах державної влади на буді-якому рівні (регіональному, обласному, національному). Наша думка пояснюється тим, що партії, які представлені у владі, беруть участь у виборі та формуванні представників публічного управління. У зв'язку з цим у членів політичної партії може виникнути особиста зацікавленість, що призведе до неупереджених підходів до оцінки діяльності спеціалізованих антикорупційних органів.

Спірна позиція прослідковується й у проектах законів щодо визначення правового стану громадського контролю.

Так, проектом Закону України «Про громадський контроль» № 2737-1 від 13.05.2015, підготовленого народними депутатами України Н. Королевською, Ю. Солод, статтею 2 встановлено обмеження у здійсненні громадського контролю щодо політичних партій (Проект Закону про громадський контроль, 2015). Також у Проекті відзначено, що суб'єктами громадського контролю не можуть бути: релігійні організації; непідприємницькі товариства, що утворюються актами органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування; асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання; саморегулювні організації, організації, які здійснюють професійне самоврядування; непідприємницькі товариства, які не є громадськими об'єднаннями (Проект Закону про громадський контроль, 2015).

Своєю чергою у Проекті Закону України «Про громадянський контроль за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб» № 9013 від 07.08.2018, що підготовлений С. Капліним, визначено, що громадяни – члени політичних партій можуть здійснювати громадський контроль за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб із застосуванням цими суб'єктами заходів громадянського спротиву в разі невиконання або неналежного виконання органами влади, їх посадовими і службовими особами вимог актів законодавства (Проект Закону про громадянський контроль, 2018). Більш того, вказаний законопроект визначає право на громадський контроль через підтримку чи участь у діяльності політичних партій, громадських

об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, завданням яких, зокрема, є здійснення громадського контролю (Проект Закону про громадянський контроль, 2018). Законопроект, підготовлений С. Тігіпком (№ 4697 від 14.04.2014), взагалі залишив поза увагою політичні партії, не визначивши їх місце у здійсненні громадського контролю.

Отже, виходячи з аналізу законодавства, відсутності спеціального законодавчого акта щодо визначення правового статусу громадського контролю та точок зору провідних науковців, ми можемо узагальнити, що політичні партії можуть виступати суб'єктами громадського контролю за умови, що вони не представлені в парламенті, а також на рівні місцевого самоврядування. Слід акцентувати увагу на нагальності прийняття спеціального законодавчого акта з метою врегулювання спірних позицій стосовно правового становища суб'єктів громадського контролю, в тому числі політичних партій, з визначенням кола їх повноважень щодо здійснення антикорупційної діяльності.

Виникає також спірне питання щодо віднесення до суб'єктів громадського контролю недержавних організацій. Як зазначає М. Цьвок, недержавні громадські організації на основі ст. ст. 52–53 ГК України можуть займатися некомерційною господарською діяльністю, спрямованою на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку на основі права власності або права оперативного управління в певних організаційних формах (Цьвок, 2017: 212; Беляневич, Вінник, Щербина, 2012: 96–98).

А. Галай серед недержавних організацій за організаційно-правовим статусом виділяє: громадські організації (всеукраїнські, міжнародні, місцеві, їх спілки, місцеві осередки; філіали відділень, представництв та інших структурних осередків громадських організацій іноземних держав на території України; громадські формування охорони громадського порядку та ін.); благодійні організації (всеукраїнські, міжнародні, місцеві благодійні організації, відділення, філії, представництва всеукраїнських, міжнародних благодійних організацій та ін.); професійні спілки (первинні, місцеві, обласні, регіональні, республіканські, всеукраїнські профспілки, їх об'єднання, організації профспілок та ін.); юридичні клініки вищих навчальних закладів; інші організації громадського сектору (Галай, 2015: 106).

Як бачимо, цей перелік не є вичерпним, оскільки всі як юридичні, так і неюридичні особи, що здійснюють неприбуткову діяльність та завдання яких пов'язані з правами людини, можуть бути віднесені до недержавних організацій, більшу частину яких ми вже проаналізували вище. Виходячи з цього, на нашу думку, не є доцільним виділяти їх в окремий суб'єкт громадського контролю за діяльністю антикорупційних державних органів.

Серед переліку недержавних організацій слід додатково виділити правозахисні організації, такі як: Громадська правозахисна організація «Права людини», яка займається моніторингом і оцінкою корупційних ризиків під час публічних закупівель; недержавний аналітичний центр – Центр політико-правових реформ, який проводить громадську антикорупційну експертизу суспільно значущих законопроектів. При Центрові активно працює відділ боротьби з корупцією; Група «Антикорупційна реформа» Реанімаційного пакета реформ – одна з найбільш активних коаліцій експертів громадського сектору, що створена задля розробки, адвокації та імплементації антикорупційних реформ тощо (Антикорупційні громадські організації: вебпортал «АнтиКорупційна Платформа», 2020).

Висновки. Підсумовуючи викладене, пропонуємо суб'єктів громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних державних органів класифікувати таким чином: 1) суб'єкт спеціалізованого контролю, яким виступають громадські ради, створені при спеціалізованих антикорупційних державних органах; 2) загальні суб'єкти контролю, до яких слід віднести: громадян України; громадські об'єднання та спілки антикорупційного спрямування (можуть діяти як на підставі установчих документів та виступати юридичною особою, так і без установчих документів); політичні партії, за умови, що вони не представлені в парламенті, а також на рівні місцевого самоврядування.

Для проведення дієвого громадського контролю у сфері антикорупційної діяльності натеper необхідне прийняття спеціального законодавчого акта про громадянський контроль, що дасть змогу регламентувати основні напрями, форми та принципи громадського контролю, визначить правові підстави його проведення, чітко окреслить правовий статус суб'єктів громадського контролю з подальшим усуненням спірних питань стосовно їх приналежного кола.

Список використаних джерел:

1. Алексеев П.В., Панин А.В. Философия : учебник. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : ТК Велби, изд-во «Проспект», 2003. 608 с.
2. Антикорупційні громадські організації: вебпортал «АнтиКорупційна Платформа». URL: <http://akp.prava-lyudyny.org/about-corruption/anticorruption/antikoruptionsjni-gromadski-organizatsiji.html>.
3. Бондарчук О.Г. Громадянський контроль як механізм протидії корупції: проблеми його реалізації в пенітенціарній системі України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2013. № 1 (7). Серія: «Право». URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13bohpsu.pdf>.
4. Гаєва Н.П. Об'єднання громадян як суб'єкти громадського контролю: термінологічний аспект. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 81–85.
5. Галай А.О. Недержавні організації юридичного спрямування як учасники публічного управління : монографія. Київ : КНТ, 2015. 408 с.
6. Громадська організації «Автомайдан» : офіційний сайт. URL: <http://www.automaidan.org.ua>.

7. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналіт. доповідь / Яблонський В.М., Андриученко Т.В., Бекешкіна І.Е. та ін. ; за заг. ред. О.А. Корнієвського, Ю.А. Тищенко, В.М. Яблонського. Київ : НІСД, 2018. 128 с.
8. Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2019 № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-%D0%BF#n78>.
9. Зубарев С.М. Контроль за деятельностью государственных гражданских служащих: вопросы теории и правового регулирования. Москва : Консультант Плюс, 2007. 184 с.
10. Касінов С. Суб'єкти громадського контролю. *Теорія й історія держави і права*. 2015. С. 10–18. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/subekti-gromadskogo-kontrolyu/viewer>.
11. Конституція України : станом на 1 верс. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків : Право, 2016. 82 с.
12. Кравчук В. Полісуб'єктність громадського контролю у механізмі державного управління. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. Жовтень. 2016. С. 11–15. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/2.pdf>.
13. Кривець А.П. К вопросу о гражданском контроле в современной России как механизме взаимодействия власти и общества. *Научные ведомости БелГУ. Серия: История. Политология. Экономика. Информатика*. 2010. № 19 (90). С. 216–223.
14. Мацелик Т.О. Суб'єкти адміністративного права: поняття та система : монографія. Ірпінь : Видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2013. 342 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/672/1/627_IR.pdf.
15. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О.А. Беянович, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін. ; за заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 776 с.
16. Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України : Указ Президента України від 15 травня 2015 року № 272/2015. URL: <https://nabu.gov.ua/polozhennya-pro-radu-gromadskogo-kontrolyu>.
17. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII. Дата оновлення: 30.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-%D0%BF#top>.
18. Про внесення змін до наказу Генерального прокурора від 12.03.2021 № 64 «Про затвердження антикорупційної програми Офісу Генерального прокурора на 2021–2022 роки» : Наказ Генерального прокурора України від 08.04.2021 № 88. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/Antykoruptsijna-programa-Ofisu-Generalnogo-prokurora.pdf>.
19. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. Дата оновлення: 22.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
20. Про затвердження Положення про Консультативну раду при Генеральній прокуратурі України : Наказ Генеральної прокуратури України від 03.04.2014 № 41. Втрата чинності від 16.03.2017, підстава – v0086900-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041900-14#Text>.
21. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора : Наказ Офісу Генерального прокурора від 05.03.2020 № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#top>.
22. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
23. Про Комісію з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури : наказ Офісу Генерального прокурора від 20.02.2020 № 103. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/483665__649132.
24. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. Дата оновлення: 10.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
25. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Дата оновлення: 25.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
26. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. Дата оновлення: 25.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.
27. Проект Закону про громадський контроль № 2737-1 від 13.05.2015. *Верховна Рада України* : офіційний вебсайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55101.
28. Проект Закону про громадський контроль № 4697 від 14.04.2014. *Верховна Рада України* : офіційний вебсайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50646.
29. Проект Закону про громадянський контроль № 9013 від 07.08.2018. *Верховна Рада України* : офіційний вебсайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64506.
30. Рішення Консультативної ради при прокуратурі Кіровоградської області від 19 лютого 2020 року. *Кіровоградська обласна прокуратура* : офіційний вебсайт. URL: https://kir.gp.gov.ua/ua/krker.html?_m=publications&t=rec&id=268647.
31. Рогатіна Л. Громадський контроль над державою: сутність, механізм реалізації та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2011. 17 с.
32. Старчикова В. Общественный контроль в правовом государстве (теоретико-правовое исследование) : дисс. канд. юрид. наук. Москва. 2014. 193 с.
33. Україна дещо піднялася в рейтингу «Індекс сприйняття корупції». *Deutsche Welle*. 2021. URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-deshcho-pidnialasia-v-reitynhu-indeks-spryiniattia-koruptsii/a-56358381>.
34. Цьвок М. Про діяльність недержавних громадських організацій в Україні. 2017. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13218/211-218.pdf>.

References:

1. Alekseev, P.V., Panin, A.V. (2003). *Filosofiya [Philosophy]: uchebnik. 3-e izd., pererab. i dop.* Izd-vo "Prospekt", 608 p. [in Russian].
2. Antykoruptsiini hromadski orhanizatsii [Anti-corruption public organizations]. Veb-portal "AntyKoruptsiina Platforma". Retrieved from: <http://akp.prava-lyudyny.org/about-corruption/anticorruption/antikoruptsiini-gromadski-organizatsiji.html> [in Ukrainian].
3. Bondarchuk, O.H. (2013). Hromadskyi kontrol yak mekhanizm protydyi koruptsii: problemy yoho realizatsii v penitentsiarnii systemi Ukrainy [Public control as a mechanism for combating corruption: problems of its implementation in the penitentiary system of Ukraine]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. No. 1 (7). *Seriia: "Pravo"*. Retrieved from: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13bohpsu.pdf> [in Ukrainian].
4. Haieva, N.P. (2018). Obiednannia hromadian yak subiekty hromadskoho kontroliu: terminolohichniy aspekt [Associations of citizens as subjects of public control: terminological aspect]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. No. 3. Pp. 81–85.
5. Halai, A.O. (2015). Nederzhavni orhanizatsii yurydychnoho spriamuvannia yak uchasyky publichnoho upravlinnia [Non-governmental legal organizations as participants in public administration]. *Monohrafiia*. 408 p. [in Ukrainian].
6. Hromadska orhanizatsiia "Avtomaidan" [Public organization "Avtomaidan"]. Ofitsiinyi sait. Retrieved from: <http://www.automaidan.org.ua/> [in Ukrainian].
7. Hromadianske suspilstvo Ukrainy: suchasni praktyky ta vyklyky rozvytku. (2018). [Civil society of Ukraine: modern practices and challenges of development]. analit. dopovid / Iablonskyi, V.M., Andriuchenko, T.V., Bekeshkina, I.E. ta in. 128 p. [in Ukrainian].
8. Deiaki pytannia Hromadskoi rady pry Natsionalnomu ahentstvi z pytan zapobihannia koruptsii (2019, November 20) [Some issues of the Public Council at the National Agency for the Prevention of Corruption]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 952*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-%D0%BF#n78>. [in Ukrainian].
9. Zubarev, S.M. (2007). Kontrol za deyatelnostyu gosudarstvennykh grazhdanskikh sluzhaschikh: voprosy teorii i pravovogo regulirovaniya [Control over the activities of public civil servants: issues of theory and legal regulation]. 184 p. [in Russian].
10. Kasinov, S. (2015). Subiekty hromadskoho kontroliu [Subjects of public control]. *Teoriia y istoriia derzhavy i prava*. Pp. 10–18. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/subekti-gromadskogo-kontrolyu/viewer> [in Ukrainian].
11. Konstytutsiia Ukrainy (2016) [Constitution of Ukraine]. Stanom na 1 vers. 2016 r.: vidpovidaie ofits. tekstu. 82 p. [in Ukrainian].
12. Kravchuk, V. (2016). Polisub'iektnist hromadskoho kontroliu u mekhanizmi derzhavnoho upravlinnia [Polysubjectivity of public control in the mechanism of public administration]. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia i praktyka*. Pp. 11–15. Retrieved from: <http://www.jurnalujuridic.in.ua/archive/2016/5/2.pdf> [in Ukrainian].
13. Krivets, A.P. (2010). K voprosu o grazhdanskom kontrole v sovremennoy Rossii kak mekhanizme vzaimodeystviya vlasti i obschestva [On the issue of civil control in modern Russia as a mechanism of interaction between government and society]. *Nauchnyie vedomosti BelGU. Seriya: Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika*. No. 19 (90). Pp. 216–223 [in Russian].
14. Matselyk, T.O. (2013). Subiekty administratyvnoho prava: poniattia ta systema [Subjects of administrative law: concept and system]: monohrafiia. Irpin: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, 342 p. Retrieved from: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/672/1/627_IR.pdf [in Ukrainian].
15. Naukovo-praktychnyi komentar Hospodarskoho kodeksu Ukrainy (2012) [Scientific and practical commentary on the Commercial Code of Ukraine] / O.A. Belianevych, O.M. Vinnyk, V.S. Shcherbyna ta in. Yurinkom Inter, 776 p. [in Ukrainian].
16. Pytannia Rady hromadskoho kontroliu pry Natsionalnomu antykoruptsiinomu biuro Ukrainy (2015, May 15) [Issues of the Public Control Council at the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine]. *Ukaz Prezydenta Ukrainy No. 272/2015*. Retrieved from: <https://nabu.gov.ua/polozhennya-pro-radu-gromadskogo-kontrolyu>. [in Ukrainian].
17. Pro Vyshchyi antykoruptsiinyi sud (2018, June 7) [On the Supreme Anti-Corruption Court]. *Zakon Ukrainy No. 2447-VIII*. Data onovlennia: 30.07.2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-%D0%BF#top> [in Ukrainian].
18. Pro vnesennia zmin do nakazu Heneralnoho prokurora vid 12.03.2021 No. 64 "Pro zatverdzhennia antykoruptsiinoi prohramy Ofisu Heneralnoho prokurora na 2021–2022 roky" (2021, April 8) [On Amendments to the Order of the Prosecutor General of March 12, 2021 No. 64 "On Approval of the Anti-Corruption Program of the Office of the Prosecutor General for 2021–2022"]. *Nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 08.04.2021 No. 88*. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/Antykoruptsiina-programa-Ofisu-Generalnogo-prokurora.pdf> [in Ukrainian].
19. Pro hromadski obiednannia (2012, March 22) [On public associations]. *Zakon Ukrainy No. 4572-VI*. Data onovlennia: 22.05.2021. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> [in Ukrainian].
20. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Konsultativnu radu pry Heneralnii prokuraturi Ukrainy (2014, April 3) [On approval of the Regulations on the Advisory Board at the Prosecutor General's Office]. *Nakaz Heneralnoyi prokuratury Ukrainy No. 41*. Vtrata chynnosti vid 16.03.2017, pidstava – v0086900-17. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041900-14#Text> [in Ukrainian].
21. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Spetsializovanu antykoruptsiinu prokuraturu Ofisu Heneralnoho prokurora (2020, March 5) [On approval of the Regulations on the Specialized Anti-Corruption Prosecutors Office of the Prosecutor General's Office]. *Nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora No. 125*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#top>. [in Ukrainian].
22. Pro zvernennia hromadian (1996, October 2) [About citizens appeals]. *Zakon Ukrainy No. 393/96-VR*. Data onovlennia: 01.01.2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
23. Pro Komisiyu z otsinky koruptsiinykh ryzykiv u diialnosti orhaniv prokuratury (2020, February 20): *nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora No. 103*. Retrieved from: https://zakononline.com.ua/documents/show/483665__649132 [in Ukrainian].

24. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy (2014, October 14) [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine]. Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 No. 1698-VII. Data onovlennia: 10.11.2021. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> [in Ukrainian].
25. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy (2018, June 21) [On the national security of Ukraine]. Zakon Ukrainy No. 2469-VIII. Data onovlennia: 25.11.2021. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
26. Pro politychni partii v Ukraini (2001, April 5) [On political parties in Ukraine] Zakon Ukrainy No. 2365-III. Data onovlennia: 25.11.2021. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> [in Ukrainian].
27. Proekt Zakonu pro hromadskyi kontrol (2015, May 13) [Draft Law on Public Control]. No. 2737-1. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55101 [in Ukrainian].
28. Proekt Zakonu pro hromadskyi kontrol (2014, April 14) [Draft Law on Public Control]. No. 4697. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50646 [in Ukrainian].
29. Proekt Zakonu pro hromadyanskyi kontrol (2018, August 7) [Draft Law on Public Control]. No. 9013. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64506 [in Ukrainian].
30. Rishennia Konsultatyvnoi rady pry prokuraturi Kirovohradskoi oblasti vid 19 liutoho 2020 roku. Kirovohradaska oblasna prokuratura : ofitsiinyi vebсайт. Retrieved from: https://kir.gp.gov.ua/ua/krker.html?_m=publications&_t=rec&id=268647 [in Ukrainian].
31. Rohatina, L. (2011). Hromadskyi kontrol nad derzhavoiu: sutnist, mekhanizm realizatsii ta perspektyvy rozvytku [Public control over the state: essence, mechanism of realization and prospects of development]: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk. 17 p. [in Ukrainian].
32. Starchikova, V. (2014). Obschestvennyiy kontrol v pravovom gosudarstve (teoretiko-pravovoe issledovanie) [Public control in a state governed by the rule of law (theoretical and legal research)] diss. kand. jurid. nauk. 193 p. [in Russian].
33. Ukraina deshcho pidnialasia v reitynhu "Indeks spryiniattia koruptsii". Deutsche Welle. 2021. Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/ukraina-deshcho-pidnialasia-v-reitynhu-indeks-spryiniattia-koruptsii/a-56358381> [in German].
34. Tsvok, M. (2017). Pro diialnist nederzhavnykh hromadskykh orhanizatsii v Ukraini [On the activity of incontinent community organizations in Ukraine]. Retrieved from: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13218/211-218.pdf> [in Ukrainian].